

پیشخان

نشریه سی و ششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران • شماره ۴ • اردیبهشت ۱۴۰۴

نهاد کتابخانه‌های عمومی برای بچه‌ها چه آورده؟

کودکی در کنار کتاب!

ساره گودرزی

روزنامه‌نگار

کودکان و اتاق مادر و کودک؛ اینجا بچه‌ها می‌توانند انواع و اقسام بازی‌ها را با کمک کتابداران انجام بدهند و ساعتی را فارغ از هیاهوی دنیای شلوغ امروزی، بازی کنند.

محفل ادبی جوانه‌ها و شعرخوانی اعضای کودک و نوجوان عضو کتابخانه‌های عمومی، نمایش تولیدات تلویزیونی نهاد، شاهنامه‌خوانی و نقالی، مسابقه نقاشی با دفترچه و ویژه طراحی شده، اجرای گروه مهر و ماه (گروه سرود آموزش دیده در کتابخانه عمومی) و سرودخوانی با موضوعات امام رضا(ع)، ایران و فردوسی را هم باید به فهرست بلندبالای برنامه‌های نهاد کتابخانه‌های عمومی در نمایشگاه کتاب اضافه کرد.

سهم نوجوانان از برنامه‌ها

البته نهاد فقط برای بچه‌ها برنامه ندارد، بلکه برای نوجوانان هم برنامه‌هایی پیش‌بینی کرده است، سهم نوجوانان در برنامه‌های نهاد کم نیست و با کمی تامل در سالن فعالیت‌های فرهنگی می‌توان برخی از آن‌ها را دید که پشت میزها نشست‌اند و برای حضور در برنامه‌های مختلف فرهنگی برنامه‌ریزی می‌کنند. از حضور در آزمایشگاه مجازی علوم و آموزش کار با پرینتر سه بعدی و چاپ لیزری تا نمایشنامه‌خوانی، جلسات نقد کتاب، معرفی کتاب توسط نوجوانان و دعوت از اعضای نوجوان و برگزاری جلسات گفت‌وگوی نوجوانان در موضوعات علمی و فرهنگی و اجتماعی.

تمام این برنامه‌ها طی سال توسط کتابخانه‌های نهاد در شهرهای مختلف اجرا می‌شود و کتابداران بسیاری همراه بچه‌ها هستند تا با برنامه‌های جانبی جذب کتاب شوند، برنامه‌هایی دوست‌داشتنی که پشت هر کدام اتاق فکر و کارشناسان فرهنگی بسیاری هستند. اینجا تلفیقی از کتاب، بازی و خنده است و مامنی برای بچه‌های کتاب‌دوست.

برگزیده کودک و نوجوان سراسر کشور هم حضور دارند و بچه‌ها و خانواده‌هایشان را همراهی می‌کنند. در اینجا قصه‌گویی و نمایش عروسکی و عروسک‌گردانی یکی از پرطرفدارترین برنامه‌ها است که با استقبال خوبی هم از سوی بچه‌ها روبرو می‌شود، نمایش‌هایی جذاب با قصه‌هایی دوست‌داشتنی.

ذوق کاردستی و کتاب

اما داستان به همینجا ختم نمی‌شود، لابلاهای قفسه‌های دوست‌داشتنی کتاب‌های کودک و نوجوانی که روی دیوایها جا خوش کرده‌اند، صفحه نمایشگر دیجیتالی قرار دارد که در آن بچه‌ها می‌توانند نقاشی کنند و کتابداری که کنار این صفحه ایستاده است، نقاشی را با هوش مصنوعی به بچه‌ها آموزش می‌دهد، اوریکامی و کاردستی هم بخش قشنگ دیگر ماجراست. در میز و صندلی‌هایی که در این بخش قرار دارد، بچه‌ها دور هم جمع می‌شوند و یک کتابدار با تجربه با دقت و ظرافت انواع و اقسام کاردستی‌ها را به بچه‌ها آموزش می‌دهد. رها و رزا دو خواهر شش و پنج ساله هستند که به همراه مادرشان به نمایشگاه کتاب آمده‌اند، آن‌ها با دست پر از نمایشگاه به سالن فعالیت‌های فرهنگی آمده‌اند. آن‌ها که از ساخت یک جوجه اردک کاردستی ذوق زده هستند، با شادی آن را در دست می‌گیرند و به سمت مادرشان می‌روند.

از اتاق بازی تا شاهنامه‌خوانی

کمی آن‌سوتر برنامه جمع‌خوانی و بلندخوانی کتاب برای کودکان توسط کتابداران نهاد در حال انجام است، قرار است امروز جمعی از نویسندگان کودک به این سالن بیایند و در کنار آن جلسات دیدار با نویسنده و جلسات رونمایی و معرفی کتاب هم برگزار شود. اما یک اتاق جذاب دیگر هم در این بخش قرار دارد، اتاق بازی

لابلای هیاهوی سالن کودک و نوجوان سی‌وششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، خانواده‌ها و بچه‌هایی که برای خرید کتاب به مصلی آمده‌اند، سالتی است که بچه‌ها با کتاب نفس به نفس می‌شوند، جایی دنج و دوست‌داشتنی پر از بازی و شادی. در سالن جنوبی بخش کودک و نوجوان می‌توانید سری هم به این بخش بزنید. نهاد کتابخانه‌های عمومی برای این سالن که «کتابخانه عمومی ایران» نام دارد، مجموعه‌ای از رویدادهای کتاب محور و جذاب پیش‌بینی کرده تا بچه‌ها را به کتاب و کتابخوانی تشویق کند؛ از عضویت رایگان در کتابخانه‌ها تا جمع‌خوانی کتاب، شاهنامه‌خوانی و مسابقه نقاشی. اینجا بچه‌ها فقط قصه نمی‌خوانند، بلکه گاهی قهرمان قصه‌ها می‌شوند، قهرمانان سرزمین‌شان ایران.

تنفس در هوای کتاب

هر روز بچه‌های زیادی از سوی مدارس و خانواده‌ها به این سالن سر می‌زنند و در رویدادهای فرهنگی پیش‌بینی شده برای کودکان شرکت می‌کنند، رنگ و بوی این سالن هم مثل بسیاری از سالن‌ها و رویدادهای کودک محور رنگارنگ و جذاب است. از نصب بادکنک در گوشه و کنار سالن‌ها تا تصاویر شخصیت‌های کارتون‌های مختلف. نهاد کتابخانه‌های عمومی این غرغره را با هدف بازتنمایی خدمات متنوع و ارائه برنامه‌های تخصصی کتابخانه‌های عمومی آماده کرده است. با کمی گشت و گذار در این سالن می‌توانید از خدمات مختلفی مثل ارائه اعتبار، عضویت و امانت کتاب و استفاده کنید. البته که در کنار همه برنامه‌ها و رویدادهای کتاب محوری که در این بخش پیش‌بینی شده است، کتابداران

ویرترین هوشمند فرهنگ در قلب شبستان

روایت حضور مؤثر
نهاد کتاب‌های عمومی کشور
در نمایشگاه کتاب

در میان غرفه ناشران در سالن اصلی شبستان، غرفه‌ای خوش رنگ و لعاب جا خوش کرده است که به نهاد کتابخانه‌های عمومی اختصاص دارد، غرفه‌ای با شکل و شمایل جذاب و رنگ آبی که توجه هر رهگذری را به خود جلب می‌کند. آزاده نظریلند دبیرکل نهاد کتابخانه‌های عمومی و محمد خلیج دبیرکل نهاد هر روز در نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران حضور دارند و علاوه بر میزبانی از اهالی نشر و فرهنگ، خودشان به دیدار ناشران می‌روند و علاوه بر دید و بازدیدهای فرهنگی، به تعمیق روابط نهاد و فعالان نشر کمک می‌کنند.

در غرفه اصلی نهاد علاوه بر معرفی کارها و فعالیت‌های این مجموعه و میزبانی از مدیران فرهنگی، نمایندگان مجلس، خیران و ناشران، روزانه سه نشست برگزار می‌شود و برنامه‌های مختلف فرهنگی هم بخش دیگر اقدامات نهاد است. برگزاری نشست‌های ادبی با موضوع «ایران عزیز» با تکیه بر تنوع زبانی ایران، نشست‌های علمی و فرهنگی با موضوع کتابخانه‌های عمومی و خواندن و همچنین نشست‌هایی با اقشار مختلف اجتماعی در غرفه نهاد را هم باید به فهرست برنامه‌های نهاد کتابخانه‌های عمومی اضافه کرد. زمانی که برنامه‌هایی مثل نشست با نویسنده برگزار می‌شود، غرفه نهاد یکی از شلوغ‌ترین غرفه‌های شبستان می‌شود و مردم مشتاقانه به دیدار نویسندگان مورد علاقه‌شان می‌نشینند. همچنین در محافل ادبی و نشست‌های علمی هم مجموعه‌ای از نشست‌های تخصصی ادبی و فرهنگی با موضوع کتاب و کتابخوانی برگزار می‌شود که این نشست‌ها هم با استقبال خوبی از سوی مخاطبان روبرو می‌شوند.

هم از دیگر خدماتی است که در غرفه اصلی نهاد عرضه می‌شود. همچنین برای ارائه تصویری کلان از کتابخانه‌های عمومی، «نرم‌افزار پایش کتابخانه‌های سیار» برای نمایش وضعیت لحظه‌ای خودرها، «داشبورد مدیریتی کتابخانه‌های عمومی» برای گزارش وضعیت لحظه‌ای فعالیت‌های کتابخانه‌ای و «اطلس کتابخانه‌های عمومی» نیز در غرفه نهاد به نمایش گذاشته شده است.

کتابخانه سیار و تحقق عدالت فرهنگی

نهاد کتابخانه‌های عمومی همانند چند دوره پیشین امسال هم یک دستگاه کتابخانه سیار را در حیاط اصلی مستقر کرده است. به گفته بسیاری از کارشناسان فرهنگی، این کتابخانه‌ها گامی مؤثر در مسیر انتقال دانش و تحقق عدالت اجتماعی و فرهنگی در کشور است که نهاد مسئولیت آن را به عهده گرفته است. این کتابخانه‌ها در روستاها و مناطق کم‌برخوردار از دسترسی به منابع علمی و فرهنگی کاربرد بسیار خوبی دارند و به رشد و توسعه فعالیت‌های فرهنگی کمک زیادی می‌کنند. در کتابخانه سیار خدمات مختلفی به نمایش گذاشته می‌شود که شامل برگزاری برنامه‌ها فرهنگی و کتابخوانی برای کودکان است. البته قرار است خودروی دیگری هم به عنوان کتابخانه سیار در این ایام افتتاح شود تا آغاز فعالیت‌های آن همزمان با برگزاری سی و ششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران باشد.

سامانه هوشمند «همیار کتاب» در واقع فاز نخست توسعه چت بات اختصاصی برای جست و جوی هوشمند کتاب است. در این چت بات مخاطب ضمن دسترسی به منابع موجود در کتابخانه‌های سراسر کشور به پیشنهادهای مطالعاتی و معرفی کتابخانه‌های عمومی نیز دسترسی دارد. همچنین کاربر این سامانه امکان مکان‌یابی کتاب در نمایشگاه و کتابخانه‌های عمومی را خواهد داشت.

نرم افزار «اهدانش» نیز نرم‌افزاری برای مدیریت هدفمند خیرین و تسهیل فرایند کمک به کتابخانه‌های عمومی است و خیران می‌توانند در رفع هر کدام از نیازهای کتابخانه‌های عمومی نقاط مختلف کشور به اختیار خود مشارکت کنند.

نرم‌افزار «آمایش سرزمینی کتابخانه‌های عمومی»

رونمایی از همیار کتاب و اهدانش

امسال در نخستین ساعت‌های فعالیت سی و ششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران در غرفه نهاد کتابخانه‌های عمومی از دو زیرساخت فناوریانه جدید سامانه هوشمند «همیار کتاب» و نرم‌افزار «اهدانش» رونمایی شد. این دو زیرساخت به صورت اختصاصی و منطبق با نیازهای ویژه کتابخانه‌های عمومی طراحی شده و نقش مؤثری در تسهیل دسترسی اعضا به خدمات کتابخانه‌های عمومی دارد. علاوه بر آن، این دو زیرساخت آغاز راهی برای حرکت در مسیر هوشمندسازی کتابخانه‌های عمومی در عصر هوش مصنوعی به شمار می‌آید.

رسول جعفریان از آینده کتاب می‌گوید؛

پایان عصر کتاب کاغذی؟

در نمایشگاه کتاب، جایی میان قفسه‌های پر از کتاب دکتر رسول جعفریان سختی می‌گوید که بسیاری از ما شاید نخواهیم بشنویم؛ شاید کتاب کاغذی دارد به پایان راه خود نزدیک می‌شود.

این تاریخ‌پژوه برجسته، که عمر خود را وقف پژوهش در متون و نسخه‌ها کرده، حالا با جسارتی تحسین‌برانگیز می‌گوید که نسل آینده، باید سبک‌بارتر، ارزان‌تر و هوشمندتر کتاب بخواند؛ حتی اگر به قیمت کنار گذاشتن چاپ کاغذی باشد.

جعفریان از «انقلاب کتاب» می‌گوید؛ انقلابی که نه تنها شکل کتاب را عوض خواهد کرد، بلکه دانشگاه‌ها، نظام آموزشی و حتی معنای ناشر را دگرگون می‌کند. گفت‌وگویی که پیش روی شماست، تاملی جدی است بر سرنوشت فرهنگی ما؛ همزمان رادیکال، تأمل‌برانگیز و البته ضرورتی گریزناپذیر.

درصد و کمتر تقلیل پیدا کرده است. در بیشتر رشته‌های فنی و پزشکی، کتاب از مدار حذف شده یا اندکی از آن مانده است؛ اما در حوزه‌های علوم انسانی و دین، هنوز کتاب اهمیت دارد. تمدن معاصر ابزار جدیدی را در کنار کتاب قرار داده و بدون هیچ تعجیبی می‌توان گفت که به تدریج، از سهم کتاب کم شده و بر سهم رایانه به شدت افزوده می‌شود. این روال ادامه خواهد داشت تا نسل کتاب به معنای سنتی آن منقطع شود. مسلماً هوش مصنوعی این بلا را سر کتاب خواهد آورد.

انتشار نسخه کاغذی کتاب دشوار، گران و پردرستر شده است و همزمان دسترسی کاملاً آزاد به هرگونه کتابی در فضای مجازی باعث شده تا آینده کتاب مورد تردید قرار بگیرد. شما نیز همواره در این مورد پیش قدم بوده‌اید. در این باره بگویید.

بسیاری بر این باورند که هرگز این اتفاق نخواهد افتاد که کتاب یکسره کنار گذاشته شود، درست هم می‌گویند اما همین که طی یک دهه گذشته و حتی سه سال گذشته، این مقدار کتاب از چشم‌ها افتاده و نسل جدید کمتر با آن انس دارد، تحول بسیار بزرگی است که می‌تواند زنگ خطر جدی برای نابودی کامل کتاب باشد.

اما تصور کردن چنین چیزی خیلی دشوار و حتی ناراحت‌کننده است؛ اینکه دیگر نسخه کاغذی هیچ کتابی در هیچ کتابفروشی وجود نداشته باشد که تهیه کنیم!

طبیعتاً هنوز تا آن مرحله راه درازی مانده است. همه ما هنوز عادت به کتاب داریم، روی کاغذ می‌نویسیم و آثارمان را چاپ می‌کنیم. اما بشر یک موجود اقتصادی است و دیر یا زود درخواهد یافت که باید راه‌های مقرون به صرفه‌تری برای مسئله کتاب بیابد که کم‌هزینه باشد. بنابراین دیری نمی‌گذرد که همه چیز را دیجیتال خواهد کرد. ما هم راهی جز این نداریم که بدانیم مفهوم کتاب در حال تغییر است و بساط آن جمع خواهد شد. فضای

عملکرد تاریخی ما در مرحله دوم تمدن کتاب که از آن به عنوان دوره ظهور کتاب چاپی یاد کردید چگونه بوده است؟

در این مرحله ما خیلی دیر از کتاب چاپی خبردار شدیم. تمدن جدید غربی با صنعت چاپ، راهش را گشود. اولین کتاب‌های ما در فاصله چهار قرن بعد به چاپ رسید. عثمانی هم شاید کمتر از یک قرن قبل از ما وارد عالم چاپ شد. در هند البته به دلیل سلطه انگلیسی چاپ خیلی جلوتر بود. می‌دانیم کتاب ابزار علم و انتقال آن است و وقتی کمتر استفاده شود یا از نظر نوع آن، به شکل‌های بد و ابتدایی آن توجه شود، اثری کاملاً منفی روی رشد علم دارد. شما نگاهی به صنعت نشر و چاپ در قرن هفدهم و هجدهم غرب بیندازید و آن را با نوشته‌های خطی و بعداً چاپی ما، در اواخر قرن هجدهم و بیشتر قرن نوزدهم مقایسه کنید. نوع چاپ، محتوای کتاب‌ها، استفاده از آن‌ها در نظام آموزشی و استفاده از کتاب به عنوان یک ابزار برای نشر علم، تفاوت زیادی را نشان می‌دهد. غرب از ابزار چاپ به خوبی استفاده کرد اما، ما درجا زدیم. چهار قرن عقب ماندگی به دلیل دیرتر وارد عالم چاپ شدن، بسیار است و اثر منفی آن فوق العاده است.

البته ورود کتاب‌های دیجیتالی هم مرحله نوینی است.

قدم سوم بعد از کتاب خطی و چاپی را باید با کتاب دیجیتالی آغاز کنیم. اکنون تمدن ما، ترکیبی بین کتاب و رایانه است. در برخی از رشته‌ها، نقش کتاب به ده

زندگی شما با کتاب عجین شده است. هم کتاب خوان هستید، هم کتاب‌باز و هم کتاب‌دار. در هر سه هم به معنای دقیق کلمه حرفه‌ای هستید. ریاست سه کتاب‌خانه بزرگ کشور را نیز در کارنامه و سابقه خود دارید. به نظرتان کتاب چه نقشی در تمدن بشری داشته است؟

کتاب یک شاخص درجه یک برای تمدن است. وجودش هم تمدن است. تمدن مسلمانان کتابی است و دو مرحله دارد؛ مرحله اول کتاب خطی و مرحله دوم کتاب چاپی. ما در مرحله کتاب خطی از یونان جلوتر رفتیم و هزاران کتاب جدید تولید کردیم. فارسیان قدیم، یکی از اقوام زبده و ممتاز عالم در دانش‌اندوزی بودند و کتاب همواره نقش مهمی در حفظ فرهنگ و دانش آنان داشته است. این احساس، در تمام ادوار تاریخ ایران بعد از اسلام قابل مشاهده است، و در یکی از آخرین ادوار، یعنی دوره صفوی و قاجاری، همت‌الایی از سوی بزرگان و امیران و عالمان مصروف حفظ کتاب‌ها و کتابخانه‌ها، در کنار تولید آنها، شده است.

با توجه به میزان جمعیت ایران و شمار کتابخانه‌ها و کتاب‌ها، ما ایرانیان در زمره اقوام فرهیخته و اهل کتاب بوده‌ایم. اکنون میراث بزرگی از دوره صفوی و قاجاری در حوزه کتاب خطی که با تلاش هزاران عالم و کاتب و کتابدار فراهم آمده در اختیار ما قرار دارد. مدارس دینی گذشته ما در تمام این ادوار، کتابخانه‌های با ارزشی داشتند که نمونه‌های آن هنوز باقی است. ما در صنعت کاغذ سازی هم بدک نبوده‌ایم و از ساخته‌های خود و دیگران استفاده می‌کردیم. هنر نگهداری کتاب را هم کم و بیش داشته‌ایم. بسیاری از آثار کهن خطی مانده است، گرچه اطمینان داریم چند برابر آن نابود شده است. به طور کلی می‌شود گفت اندکی از این کتاب‌ها مفید هستند و بیشترشان تکراری و رونویسی است. اما وقتی اثری به عنوان یک اثر خطی نام‌گذاری و شناسایی شد، بخشی از میراث و دانش ماست.

در بیشتر رشته‌های فنی و پزشکی، کتاب از مدار حذف شده یا اندکی از آن مانده است؛ اما در حوزه‌های علوم انسانی و دین، هنوز کتاب اهمیت دارد

مجازی، ابزاری تازه برای فرهنگ در اختیار ما می‌گذارد. می‌دانم که جنبه منفی هم دارد، مگر کتاب ندارد؟ بحث بر سر این است که چنین فضایی که در تمدن‌های قبلی وجود نداشته و حالا دارد، ویژگی‌های بسیار بهتری هم برای انتقال معلومات دارد. هرچه بیشتر به کتاب دل‌بستگی داشته باشیم، راه پیشرفت را برای نسل‌های آتی خواهیم بست. بیش از این معطل نکنیم. در چه زمینه‌ای تعلل نکنیم؟ یعنی دیگر نسخه کاغذی کتاب‌ها را منتشر نکنیم؟

اینکه منتشر بشود یا نه بحث من نیست! موضوع اصلی تأکید بی‌دلیل بر نسخه‌ی کاغذی کتاب است، که در عمل چیزی جز تعلل در رساندن علم به جامعه نیست. ما یا حاضر نیستیم برای دیجیتالی کردن کتاب‌ها برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری کنیم، یا نگران منافع توزیع‌کنندگان سنتی هستیم و ترجیح می‌دهیم منابع آن‌ها را در نظر بگیریم. اما نتیجه‌ی این اهمال، چیزی جز گرفتار شدن علم در چرخه‌ای ناکارآمد نیست. واقعیت این است که ما به یک انقلاب جدی در این حوزه نیاز داریم؛ انقلابی که حتی اگر برایش برنامه‌ریزی نکنیم، به دلیل تغییرات جهانی، ناگزیر به سمت آن خواهیم رفت. فرق ماجرا فقط در این است که این مسیر را یا با نظم و برنامه طی می‌کنیم یا با هرج‌ومرج و بی‌برنامگی. شاید نه فقط کتاب که مفهوم دانشگاه‌ها و فضای آموزشی هم دگرگون شود و ما مجبور نباشیم میلیون‌ها دانش‌آموز را به ۱۳۰ میلیون کتاب وصل کنیم و هرروز همه آن‌ها را در یک فضای بزرگ و بسته نشاند، مجبور کنیم از روی کتاب بخوانند و حفظ کنند. این کار ممکن است روزی سبب عقب‌افتادگی دانسته شود این که نسخه کاغذی کتاب ابزاری برای عقب‌ماندگی باشد، باید مورد توجه قرار گیرد. من فکر می‌کنم آنها که از انتشار نسخه کاغذی ارتزاق می‌کنند خیلی مایل به گسترش این وضعیت که برای علم بسیار هم است، نیستند.

خیلی جالب است! شاید کمتر کسی جرات داشته باشد بگوید چاپ کتاب یکی از عوامل عقب‌ماندگی است! به نظر شما استمرار چاپ کتاب با هزینه فراوان و فرستادن آن به خانه‌های مردمی که کمتر آن را می‌خوانند و یا انبار کردن آن در قفسه‌های کتابخانه‌ای که مراجعه‌کننده ندارد چه معنی دیگری می‌تواند داشته باشد؟ مخاطب نداشتن کتاب دلیلی بر عدم انتشار کتاب نباید باشد.

همین‌طور است می‌توان کتاب‌ها را با هزینه‌ای به مراتب کمتر- حتی گاه هزاران برابر کمتر از نسخه چاپی- در قالب دیجیتال منتشر کرد. اینگونه در هزینه، فضا و زمانی که برای جابه‌جایی آن‌ها صرف می‌شود می‌توان صرفه جویی کرد. در واقع شما با چاپ گسترده نسخه کاغذی کتاب مخالف هستید.

مسئله فراتر از چاپ کتاب است. اجازه بدهید مثال ملموسی بیاورم. درحالی‌که سال‌هاست بسیاری از مآخذ و کتب مرجع، به صورت فایل‌های دیجیتالی درآمده و برنامه‌های سرچ روی آن‌ها گذاشته شده است، ما همچنان هزاران نسخه از آن‌ها را چاپ کرده و برای کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی تهیه می‌کنیم. این در حالی است که تقریباً مطمئن هستیم مراجعه به

ما یا حاضر نیستیم برای دیجیتالی کردن کتاب‌ها برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری کنیم. یا نگران منافع توزیع‌کنندگان سنتی هستیم و ترجیح می‌دهیم منابع آن‌ها را در نظر بگیریم

این آثار به صورت چاپی به شدت کاهش یافته است و به دلایل روشنی، ازجمله استفاده مکرر، پرحجم بودن آن‌ها و تنها بهره‌وری موردی با سرچ و غیره، دیگر کسی به آن‌ها مراجعه نمی‌کند. باین حال کتابخانه‌های ما همچنان مملو از این آثار است که هم هزینه خرید و هم نگهداری و جز این‌ها، به صورت کمرشکن، پرداخت می‌شود و از آن سو استاد و دانشجو و پژوهشگر اولویت تحقیقاتشان مبتنی بر فایل دیجیتال است. تحول در این منابع دیجیتالی، بسیار سریع است ولی شما نمی‌توانید هر سال یا هر پنج سال هم بریتانیکا را تهیه کنید. الان برخی از دایره المعارف‌ها مثل ایرانیکا، قبل از انتشار کاغذی، فایل مقالات را در دسترس می‌گذارند. چرا نباید این وضعیت را تشدید کرد؟ در فرمت‌های تازه کتاب، نوعی انعطاف هم هست که شما می‌توانید عکس و فیلم هم به متن کتاب بیفزایید. اصلاً معنای کتاب و ناشر هم در دنیا عوض شده است. ناشرانی که مجلات تخصصی و کتاب منتشر می‌کنند دیگر نسخه کاغذی ندارند. انتشاراتی مثل بریل که بیش از یک صد و شصت مجله را مدیریت می‌کند، دو دفتر کوچک در لایدن هلند و آمریکا دارند. مجلات بریل به شکل دیجیتالی تولید و عرضه شده و مقالات به دانشگاه‌های دنیا فروخته می‌شود. البته بریل هنوز هم کتاب به معنای سنتی منتشر می‌کند. ناشران بزرگ‌تری مثل الزویر، در سطحی بسیار وسیع‌تر با چند هزار ژورنال علمی این کار را انجام می‌دهند.

شما خودتان در تحقیقاتتان از نسخه کاغذی کتاب بهره نمی‌گیرید؟

من که مدت‌ها است ترجیح می‌دهم یا از فایل‌های دیجیتالی که دارم استفاده کنم و یا به اینترنت مراجعه کنم. اگر کتاب و مقاله مورد نظر را یافته‌ام، اگر نه اصلاً از نیمه راه بازگشته به سراغ کار و پژوهش دیگری می‌روم که بتوانم به راحتی منبعی را به دست آورم.

گزارشی از حضور مردم در سی و ششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران

ایران کتاب‌خوان در مصلی جمع است

مدنظران را تهیه کنید.

از راه دور آمده‌ام!

برخی مخاطبان امسال از حضور در این نمایشگاه راضی هستند و برخی ناراضی و این موضوع بیشتر به نوع کار و تحصیل افراد مرتبط است. اغلب کسانی که آمده‌اند دانشجوی یا محقق هستند. بسیاری از شهرستان و با طی کردن راهی طولانی خود را به مصلی رسانده‌اند تا به قولی کتاب‌ها را یک جا ببینند و راحت‌تر خرید کنند.

امیر حسینی، ۲۲ ساله و دانشجوی رشته حقوق می‌گوید: از شلوغی راسته‌ها راحت‌تر کتاب‌های مد نظرم را پیدا می‌کنم؛ احساس بهتری دارم و وقتم کمتر گرفته شده است.

نمایشگاه تا حدودی شلوغ است و افراد سلاسه‌ساخته خود را به نمایشگاه می‌رسانند. حسین سعیدی ۳۰ ساله و کارمند بانک است. او می‌گوید هر سال برای دیدن کتاب‌ها به اینجا می‌آید. از قیمت کتاب‌ها گله دارد و می‌گوید توانسته است دو کتاب بخرد. می‌گوید: اطلاع دارید امسال وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی یارانه برای خرید کتاب عموم مردم اختصاص داده است؟ با خوشحالی می‌گوید: جدی؟

دانشجویان پای ثابت نمایشگاه

بخش نشر دانشگاهی همیشه شلوغ‌ترین بخش نمایشگاه است؛ شاید چون دانشجویان بیشترین مخاطب کتاب هستند. امیر رضایی ۱۹ ساله دانشجوی رشته ریاضی در این باره عنوان می‌کند: امروز پس از

اینجا مصلای تهران است؛ جایی که سال‌هاست مردم نمایشگاه‌های مختلف را در آن می‌بینند. پیدا کردن آدرسش هم برای همه ساده است. از شلوغی شهر و رفت و آمد مردم به سمت خیابان بهشتی هم می‌توان نمایشگاه کتاب را پیدا کرد. در میان وسایل حمل و نقل عمومی، مترو شاید راحت‌ترین وسیله برای رسیدن به نمایشگاه باشد؛ ایستگاه مصلی و ایستگاه شهید بهشتی هر دو به نمایشگاه کتاب ختم می‌شوند. البته مسیر ایستگاه شهید بهشتی تا شبستان احتمالاً جذاب‌تر باشد چون استقرار غرفه‌های فست‌فود، خوراکی‌های جالب و سوغاتی‌های شهرهای مختلف باعث می‌شود که شما مسیر پیاده‌روی به نمایشگاه کتاب را چندان احساس نکنید.

رو به میان‌سال‌ی

نمایشگاه کتاب به میان‌سال‌ی نزدیک می‌شود و امسال سی و ششمین دوره خود را تجربه می‌کند. فعالیت بخش مجازی روی حضور مردم در نمایشگاه کتاب تأثیر گذاشته است، چون سه سالی است علاوه بر نمایشگاه فیزیکی، نمایشگاه مجازی هم کار خود را آغاز کرده و بسیاری ترجیح می‌دهند از راه دور کتاب‌های خود را خریداری کنند. برخی از ناشران هم که تا سال‌های گذشته پای ثابت حضور در نمایشگاه بوده‌اند امسال همان شرکت مجازی را ترجیح داده‌اند.

یکی از نکات مثبت نمایشگاه کتاب امسال این است که برخی کتاب‌ها با ترجمه جدیدتر آمده‌اند و با چاپ بیشتر و برخی نیز همچنان کمیابند و باید از چند غرفه سوال کنید تا شاید موفق شوید کتاب

دانشگاه به نمایشگاه کتاب آمدم و شوق خاصی داشتم که بدانم نمایشگاه بعد سه سال چه تغییری داشته و چه بخش‌هایی به آن اضافه شده است.

این بازدیدکننده درباره ناشران حاضر در نمایشگاه کتاب بیان می‌کند: با اینکه بعضی از ناشران نیامده‌اند اما، در کل نمایشگاه کتاب خوب است و ناشران جدیدی هم به این دوره نمایشگاه آمدند و آثار خوبی هم عرضه کردند.

مریم ۲۱ ساله دانشجوی رشته پرستاری از آذربایجان شرقی مانند سال‌های پیش به نمایشگاه کتاب تهران آمده است. او درباره حضور خود در نخستین ساعات روز می‌گوید: نمایشگاه در ساعات اولیه با استقبال خوبی مواجه شده است و به نظرم در ساعات و روزهای بعد از آن استقبال بیشتری می‌شود.

او صحبت‌هایش را اینطور ادامه می‌دهد: نمایشگاه فیزیکی بسیار بهتر از نمایشگاه مجازی است، سال گذشته در نمایشگاه مجازی کتاب‌های مورد نظرم را جست‌وجو می‌کردم اما کتاب‌هایم را نتوانستم بیابم و خریداری کنم، اما در نمایشگاه فیزیکی تنوع آثار بالاتر است.

رنگ و لعاب‌های زیبا و دنیای معصوم کودکان

شاید هیچ چیز به اندازه دیدن یک خانواده در نمایشگاه کتاب لذت‌بخش نیست. چرا؟ چون پدر و مادر و بچه‌ها با هم به چنین مکان فرهنگی پا می‌گذارند. بچه‌ها اولویت اولشان خرید کتاب و تفریح است. در بخش نشر کودک و نوجوان حتی اگر بزرگسال باشی باز دلت نمی‌آید از رنگ و لعابش بگذری. البته بودن در این نمایشگاه در خاطرات کودکی این بچه‌ها حک می‌شود و این یعنی امید به کتابخوانی در نسل‌های بعد.

تحقق «بخوانیم برای ایران»

نمایشگاه کتاب عرصه عمومی برای حضور مردم در کنار هم است، عرصه عمومی که عامل پیونددهنده افراد در آن یعنی کتاب آنقدر تخصصی نیست که جمع افراد را محدود کند. تفاوت اساسی نمایشگاه کتاب با بسیاری از نمایشگاه‌هایی که در تهران برگزار می‌شود مانند کامپیوتر، خودرو و ... در همین است. این عرصه عمومی فراگیر از حمایت دولتی بالایی برخوردار است. تبلیغات وسیع در تلویزیون، رادیو و روزنامه، بن‌های کتابی که توزیع می‌شوند، تسهیلاتی که در زمینه حمل و نقل و مسائل رفاهی فراهم می‌شود و ... همه برای افزایش حضور مردم در نمایشگاه انجام می‌گیرد. زمانی هم که اقوام مختلف ایران را با لباس‌های محلی در سی و ششمین نمایشگاه کتاب ایران می‌بینی این شعار برایت تداعی می‌شود: «بخوانیم برای ایران!»

روایت حسین راغفر از ریشه‌های اقتصادی گرانی کتاب

کتاب؛ قربانی شوک‌های ارزی

در سال‌هایی که اقتصاد بر همه شئون زندگی سایه انداخته، گفت‌وگو درباره فرهنگ و کتاب، ناگزیر به بررسی نسبت این دو با ساختارهای اقتصادی می‌رسد. دکتر حسین راغفر، اقتصاددان و عضو هیأت علمی دانشگاه الزهراء، یکی از چهره‌هایی است که در تحلیل شرایط امروز جامعه، همواره به ارتباط ریشه‌ای میان سیاست‌های اقتصادی و کیفیت زیست فرهنگی اشاره کرده است. در نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، با او درباره دلایل کم‌رنگ شدن کتابخوانی، چالش‌های حوزه نشر و چشم‌انداز فرهنگی جامعه گفت‌وگو کردیم؛ گفت‌وگویی که فراتر از آمار و تحلیل‌های اقتصادی، ما را به بازاندیشی درباره نسبت «کتاب» و «ما» فرامی‌خواند.

آزاده صالحی

روزنامه‌نگار

شما درباره برون‌رفت از بن‌بست‌های فرهنگی و اقتصادی، همواره راهکارهای سازنده‌ای پیشنهاد کرده‌اید، حالا در ایام برگزاری نمایشگاه کتاب، اصلی‌ترین راهکار شما درباره افزایش سرانه مطالعه در جامعه چیست؟

علت اصلی رنگ باختن توجه جامعه به کتاب و کتابخوانی، سیاست‌های اقتصادی است، به این معنا که وقتی برای تامین کسری بودجه متوسل به افزایش قیمت ارز می‌شویم، مهم‌ترین پیامد همین سقوط فرصت‌های یک زندگی فرهنگی برای بخش قابل‌توجهی از جمعیت جامعه است. امروز خرید کتاب یکی از معضلات دانشجویان و اهلی کتاب است و اصلی‌ترین دلیل آن، شوک‌های قیمت ارز به شمار می‌رود که در سال‌های اخیر به‌طور مشخص از سال ۱۳۹۶ به‌وجود آمد. هرچند این مسئله در سال‌های گذشته هم بوده و ۳۶ سال پس از جنگ، عملاً شاهد کاهش دسترسی مردم به کتاب در کشور بوده‌ایم. یک علت این موضوع محصول رشد فضای مجازی و دسترسی‌هایی است که افراد از این طریق به کتب که علاقه‌مندند پیدا شده است. ولی عامل اصلی افزایش بی‌سابقه قیمت کتاب است، به‌خصوص از سال‌های ۱۴۰۰ به این سو، شاهد افزایش قیمت کتاب هستیم. طبیعی است که پیامدهای آن به‌طور روشن، ناتوانی بخش قابل‌توجهی از طبقه متوسط است که عمدتاً خریدار کتاب بوده و هستند. امروز، حتی اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها هم به این دلیل، کتاب‌های مدنظر خود را به ناچار از سبد مصرفی‌شان کنار می‌گذارند. دلایل هم افزایش بی‌سابقه قیمت کتاب است که ناشی از شوک‌های ارزی است. هیچ راه‌حلی حداقل در کوتاه‌مدت هم وجود ندارد؛ مگر این که قیمت ارز کاهش یابد که به نظری می‌رسد، در ساختار اقتصادی معیوب و انحصاری، چنین اتفاقی رخ نخواهد داد. ولی راه‌حل دیگر آن است که مثل سال‌های اولیه انقلاب، دولت به این منظور یارانه‌ای را به گروه‌های مختلف و اهالی کتاب پرداخت می‌کند تا این با این یارانه بتوانند کتاب‌های موردنظر خود را خریداری کنند.

اگرچه باتوجه به گرفتاری‌هایی که دولت در بخش‌های مختلف دارد، تخصیص یارانه کتاب هم در چشم‌انداز جامعه به چشم نمی‌خورد.

در سال‌های اخیر، بیش از پیش به مقوله هویت و فرهنگ ملی و بازگشت به چنین مفاهیمی در آثار تالیفی توجه و تاکید شده است، به‌نظرتان امروز همین تعداد محدود اهل قلم که به‌رغم مشکلات موجود، در این زمینه گام برمی‌دارند چقدر در خلق آثار تاثیرگذار و متناسب با این موضوع نقش داشته‌اند؟

فراموش نکنیم که یکی از مسائل اساسی کتاب، نشر کتاب است و امروز حوزه نشر، با مشکلات جدی روبه‌رو است. به‌ویژه تیراژ نازل کتاب‌ها از یک سو و افزایش ناگزیر قیمت کتاب از سوی دیگر سبب شده تا مشکلات حوزه نشر مضاعف شوند. بنابراین برای نویسندگان هم، فعالیت فرهنگی به‌لحاظ اقتصادی، توجیه منطقی ندارد تا وقت و عمر خود را صرف تولید یک اثر ادبی یا علمی کنند و درازا، پاداشی که به‌عنوان حق‌الزحمه باید از ناشر دریافت کنند ناچیز باشد. به همین دلیل تولید آثار فاخر در جامعه کمتر شده است. ضمن این که بالاخره دسترسی تولیدکنندگان آثار علمی برای تهیه منابع موردنیاز به تالیف آثاری با این مفاهیم که در سوال اشاره کردید پرهزینه‌تر شده است. نظام اطلاع‌رسانی ما هم در سال‌های اخیر دستخوش آشفتگی زیادی بوده است. بسیاری از محققانی که به مراکز دولتی مراجعه می‌کنند از آنها هزینه‌های هنگفت برای دسترسی به منابع تحقیقاتی طلب می‌شود! درحالی که در کشورهای دیگر دسترسی پژوهشگران به منابع و اسناد رایگان است تا بتوانند آزادانه و بدون موانع

در سال‌های اخیر، رانت‌هایی در بعضی لایه‌های حوزه نشر به وجود آمده است که نه تنها دستاورد فرهنگی برایمان در پی نداشته که به معنی واقعی کلمه، شاهد اتلاف وقت و مبالغ کلان هم در این حوزه بوده‌ایم

موجود، به این منابع دسترسی یافته و آثاری با درونمایه هویت و فرهنگ کشور خود را به رشته تحریر درآورند. ولی در کشور ما هزینه‌های تولید آثار علمی با هزاران اما و اگر مواجه است.

چشم‌انداز حوزه نشر را چطور ارزیابی می‌کنید؟

اگر بخواهیم واقع‌گرایانه به این حیطه نگاه کنیم، باید بگوییم در سال‌های اخیر، رانت‌هایی در بعضی لایه‌های حوزه نشر به وجود آمده است که نه تنها دستاورد فرهنگی برایمان در پی نداشته که به معنی واقعی کلمه، شاهد اتلاف وقت و مبالغ کلان هم در این حوزه بوده‌ایم. درحالی که این منابع می‌توانست به شکل گسترده و در قالب یارانه به طلاب، دانشجویان و استادان دانشگاه‌ها تعلق بگیرد. بروز چنین مسائلی موجب شده تا هر ساله، رونق خرید کتاب از سوی مردم و اهالی کتاب کاهش یابد. سال گذشته که از نمایشگاه کتاب بازدید کردم، شاهد بودم که تعداد زیادی از جوانان دانشجوی به دلیل قیمت باورنکردنی کتاب، قادر به تامین منابع موردنیاز خود نبودند. مسئله دیگر بحث کتاب‌های خارجی در نمایشگاه کتاب است که صرف‌نظر از کیفیت، امروز عملاً از سبد مصرف محققان خارج شده‌اند. طبیعی هم هست، وقتی آثار داخلی با قیمت گزاف به فروش می‌رسد، طبعاً کتاب‌های مرجع و موردنیاز خارجی، به مراتب، به شکل پرهزینه‌تری به مخاطب ارائه می‌شوند.

باتوجه به این که ما رکورددار برگزاری نمایشگاه کتاب به شکل مستمر، در بازه زمانی بیش از سه دهه هستیم، از دید شما مهم‌ترین دستاورد این رویداد چیست؟

برگزاری نمایشگاه کتاب به‌رغم مسائلی که گفتم بی‌تاثیر نبوده است. هنوز هم چشم‌امید بسیاری از دانشجویان، استادان دانشگاه و اهالی فرهنگ به این رویداد است، اگرچه در سال‌های ابتدای شکل‌گیری، نمایشگاه از جذابیت بیشتری نزد اقشار مختلف جامعه برخوردار بود و امروز به دلایل گوناگون، بین مردم و کتاب فاصله عمیقی ایجاد شده است. اگر در شرایط کنونی، تمهیدی اندیشیده شود تا کتاب‌های موردنیاز با تخفیف‌های قابل‌توجهی عرضه شوند، باردیگر مخاطبان نسبت به تهیه کتاب دلگرم شده و چراغ کتابخوانی پرسو باشد.

ناشران دور، دغدغه‌های نزدیک

سه سکانس از
جان بخشیدن ناشران استانی
به نمایشگاه کتاب

اکنون و پس از سی و شش دوره می‌توان ادعا کرد که نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، فرصتی برای هم‌اندیشی و تعامل میان فعالان صنعت نشر است، رویدادی کتاب‌محور که محلی برای دیدار و گعده‌های سالانه میان ناشران، نویسندگان و مردم است. این رویداد را می‌توان مهم‌ترین و جذاب‌ترین رویداد فرهنگی کشور دانست که فرصتی کم‌نظیر برای اهالی کتاب ایجاد می‌کند تا دور هم جمع شوند. در این میان اگرچه تهران سهم بیشتری در صنعت نشر کشور دارد اما ناشران استانی نیز حضور پررنگ قابل‌تأملی در این رویداد دارند و دسترنج یکساله خود را به نمایش می‌گذارند؛ غرفه‌هایی با رنگ و لعاب قوم‌های مختلف ایرانی و کتاب‌هایی با زبان‌های محلی که جان می‌دهند به تن نمایشگاه سی و شش ساله کتاب. اما این ناشران در دل شهرهای زیبا و دیدنی خود با مجموعه چالش‌ها و دغدغه‌هایی روبرو هستند که هر یک قصه‌ای دراز دارد، در گزارش پیش رو در گفت‌وگو با سه تن از ناشران قزوین، کردستان و خوزستان به بررسی برخی از این چالش‌ها پرداختیم.

سکانس اول: سخت اما دوست‌داشتنی

اینجا نمایشگاه کتاب است؛ نمایشگاهی که سالانه ناشران تهرانی و استانی زیادی را گرد هم جمع می‌کند، رویدادی که اگرچه چالش‌های زیادی برای فعالان استانی صنعت نشر به همراه دارد اما هنوز هم یکی از دوست‌داشتنی‌ترین مامن‌های ناشران است. در نمایشگاه کتاب ناشران استانی کتاب‌ها را چهره به چهره به مردم می‌فروشند و زمینه‌ای فراهم می‌شود که کتاب‌هایشان بیش از پیش دیده شود. لابلای هیاهوی مردم در شبستان، ابتدای راهروی ۲۲ به نشر «راه ماندگار» می‌رسیم، علی ساقی، مدیر انتشاراتی است که از اهواز راه تهران پیش گرفته و به نمایشگاه کتاب آمده. به استقبال می‌آید و از راه پرفراز و نشیب این انتشارات از سال ۹۸ تاکنون می‌گوید. بخش عمده کتاب‌های این انتشارات در حوزه تاریخ و فرهنگ خوزستان، دفاع مقدس و شخصیت‌های ایرانی است، ساقی که پنجمین دوره است در نمایشگاه کتاب تهران حضور دارد، می‌گوید: «امسال با ۳۷ عنوان کتاب چاپ اولی به نمایشگاه آمده‌ایم و طی پنج روز نخست فروش خوبی داشتیم، فروشی که حتی می‌توانم بگویم خلاف انتظار ما بوده است. نمایشگاه تاکنون برای ما خوب بوده است.»

او به چالش‌های خود به عنوان یک ناشر اهوازی اشاره می‌کند و ادامه می‌دهد: «از آنجایی که ما در تهران نیستیم از امکانات اولیه مثل فضای رسانه‌ای دورتر هستیم و چندان فرصت معرفی و تبلیغ کتاب‌های خود برای سراسر ایران را نداریم. البته به کمک فضای مجاز توانسته‌ایم کتاب‌ها و محصولات خود را به مخاطبان زیادی معرفی کنیم.»

ساقی در ادامه درباره بالا بودن هزینه‌های تولید کتاب در استان‌ها، توضیح می‌دهد: «تمام کاغذ مورد نیاز ما از تهران تأمین می‌شود، از سوی دیگر قیمت سایر مواد اولیه هم طی ماه‌های اخیر رشد داده و نرخ دستمزد چاپخانه‌های اهواز هم بالاست و به همین دلیل قیمت پشت جلد کتاب هم بالا می‌رود.»

چاپ جدید به سی‌وششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران آمده است. به گفته او حدود ۷۰ ناشر در قزوین مجوز نشر دارند که از میان آن‌ها حدود ۱۷ یا ۱۸ ناشر فعال هستند که سالی چند عنوان کتاب چاپ می‌کنند. ساقی عناوین جدید غرفه‌اش را نشان می‌دهد و کمی بعد درباره چالش‌ها و مشکلاتش به عنوان یک ناشر استانی می‌گوید: «مشکل عمده ما پخش و توزیع کتاب است، ما نمی‌توانیم به شبکه پخش کتاب وارد شویم و همین مساله ما را دچار مصائب زیادی کرده است. البته دلیل اصلی این موضوع پایین بودن تیراژ کتاب است که مجالی برای عرضه در تهران یا سایر شهرها را فراهم نمی‌کند.»

او واقعی نبودن تیراژ کتاب‌ها را یک معضل جدی می‌داند و معتقد است: «برخی عناوین توسط ناشر هزینه می‌شود و بخش کمی هم توسط مولف. در این میان وقتی تیراژ کتاب پایین باشد، مجبور به چاپ دیجیتال آثار هستیم و با توجه به قیمت‌ها و اعداد و ارقام، اصلاً به صرفه نیست که این کتاب‌ها با تخفیف ۶۰ تا ۷۰ درصدی به دست توزیع

او با بیان اینکه حضور در تهران و نمایشگاه کتاب سختی‌های خاص خودش را دارد، می‌گوید: «این کار سخت اما دوست‌داشتنی است، چون باید هزینه اسکان و ارسال وسیله‌ها را بدهیم که کار سخت و طاقت‌فرسایی است، همه چیز دست به دست هم می‌دهد که شرایط حضور سخت باشد با این وجود ما می‌آییم و استقبال هم خوب بوده است.»

سکانس دوم: مانع بزرگی به نام توزیع

از راهروی شبستان که عبور می‌کنم، مجموعه‌ای از کتاب‌های تخصصی در حوزه علوم اجتماعی و مطالعات فرهنگی توجهم را به خود جلب می‌کند، حضور یک ناشر قزوینی میان جمع گسترده‌ای از ناشران من را پیش محسن ساقی، مدیرمسئول انتشارات شمع آوید می‌برد. او که چهار سال است انتشارات خود را تأسیس کرده، با ۴۵ عنوان کتاب

نمایشگاه کتاب فرصتی برای پیوند میان سیاست‌های توسعه‌ای و ظرفیت‌های فرهنگی است

بازدید معاون رئیس‌جمهور در امور توسعه روستایی از نمایشگاه کتاب؛

نشر در کشور دانست.

جوادی همچنین با اشاره به حضور ناشران متنوع از استان‌ها و مناطق کمتر برخوردار، فضای امسال نمایشگاه را پویاتر از دوره‌های گذشته توصیف کرد و افزود: این حضور نشان می‌دهد فرهنگ و نشر در سراسر کشور جریان دارد و اگر حمایت نهادی از آن انجام گیرد، می‌توان شاهد شکوفایی فرهنگی عمیق‌تری در سطح ملی بود.

وی از معاون رئیس‌جمهور خواست تا نمایشگاه کتاب را به فرصتی برای پیوند میان سیاست‌های توسعه‌ای و ظرفیت‌های فرهنگی بدل کند.

عبدالکریم حسین‌زاده، معاون رئیس‌جمهور در امور توسعه روستایی و مناطق محروم کشور، با حضور در سی‌وششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، از بخش‌های مختلف این رویداد فرهنگی بازدید کرد. به گزارش ستاد خبری سی‌وششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، عبدالکریم حسین‌زاده، معاون رئیس‌جمهور در امور توسعه روستایی و مناطق محروم کشور در بازدید از نمایشگاه، با محسن جوادی، معاون فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و رئیس نمایشگاه کتاب، دیدار و گفت‌وگو کرد. در این دیدار، جوادی بر اهمیت نقش کتاب و محصولات فرهنگی در توسعه متوازن و عدالت محور مناطق روستایی تأکید کرد و خواستار تقویت دسترسی به منابع فرهنگی در روستاها شد.

رئیس نمایشگاه کتاب در جریان این دیدار، حال‌وهوای نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران را نشان‌دهنده زنده بودن فرهنگ مطالعه در ایران دانست و گفت که نمایشگاه کتاب نه تنها یک رویداد فرهنگی، بلکه آینه‌ای از ذوق، نیاز و علاقه‌مندی مردم به دانستن است؛ چه در کلان‌شهرها و چه در روستاها. او از استقبال گسترده جوانان، دانشجویان و خانواده‌ها در روزهای ابتدایی نمایشگاه ابراز خرسندی کرد و آن را نشانه‌ای امیدبخش برای آینده

کنندگان سپرده شود و به همین دلیل کتاب‌های ما دیده نمی‌شوند و کمتر کسی متوجه می‌شود که اصلاً چنین کتابی منتشر شده است.»

ساکنی همچنین برگزاری نمایشگاه کتاب استانی را برای دیده شدن بهتر کتاب‌های استانی ضروری می‌داند و معتقد است که برپایی این رویداد استانی یا فصلی می‌تواند به رونق صنعت نشر کمک کند.

سکانس سوم: جای خالی چاپخانه مجهز و به‌روز

در هفتمه مردم برای خرید کتاب‌های جدید، نگاه به طراحی یک غرفه با نمادها و سبیل‌های محلی جلب می‌شود، چند روسری کردی (هه‌وری) جذاب به در و دیوار غرفه آویخته شده و همین من را به سمت انتشارات «مادیار» می‌کشاند. بخش عمده‌ای از کتاب‌های این انتشارات به زبان کردی است؛ از داستان و رمان تا تاریخ و فرهنگ کردها. اینجا همه چیز رنگ و بوی کردستان دارد و سیران سعیدپور، مدیر فروش نشر به من که مبهوت زیبایی غرفه شده‌ام می‌گوید، این انتشارات از سال ۱۳۹۷ فعالیت خود را در حوزه عمومی، ادبیات، شعر، رمان، تاریخ و فلسفه آغاز کرده و تاکنون بیش از ۲۰۰ عنوان کتاب تخصصی روانه بازار نشر کرده است.

چالش‌ها و مشکلات مادیار به عنوان یک ناشر استانی، نخستین پرسشی است که سعیدپور در پاسخ به آن می‌افزاید: «ناشران استانی از نظر مالی ضعف دارند، بنیه ناشران نسبت به دیگر صنایع فرهنگی ضعیف است. هر از چند گاهی هم اگر اعتبار یا تسهیلاتی به حوزه فرهنگ و هنر اختصاص پیدا کند اما حوزه کتاب از آن محروم می‌ماند. ما چندبار برای این موضوع اقدام کردیم اما هیچ وقت به ما نرسیده است.»

او در ادامه با بیان اینکه ناشران استانی درآمدزایی ندارند، عنوان می‌کند: «با توجه به اینکه بخش عمده کتاب‌های ما به زبان کردی است و مخاطب خاص دارد، خیلی چرخه اقتصادی بزرگ و قوی‌ای نداریم. آثار ما توسط کدزبان‌ها خوانده می‌شود و خیلی نمی‌توان انتظار داشت که در چرخه توزیع و نشر کتاب حضور داشته باشد.»

او اما به مشکل چاپ کتاب در استان کردستان و شهر سنندج اشاره می‌کند و می‌گوید: «چاپخانه مجهز و باکیفیتی نداریم، چاپخانه‌های موجود چندان از استانداردهای لازم برخوردار نیستند، به همین دلیل ما در بیشتر موارد مجبوریم فایل به تهران یا قم ارسال کنیم و از ظرفیت چاپخانه‌های این شهرها استفاده کنیم، همین مساله موجب می‌شود که قیمت تمام شده نسبت به دلیل هزینه حمل و نقل برای ما بیشتر شود.»

با همه این چالش‌ها و مشکلات ریز و درشت اما ناشران استانی هنوز هم پای کار هستند، هنوز هم چاپ می‌کنند، هنوز هم به سختی از چاله‌های پیش روی خود عبور می‌کنند و کتاب چاپ می‌کنند. سهم ناشران استانی اگرچه نسبت به تهران زیاد نیست اما رگ حیات صنعت نشر کشور به آثار و نوشته‌های بومی و محلی وابسته است و بدون حضور آن‌ها صنعت نشر ما چیزی کم دارد...

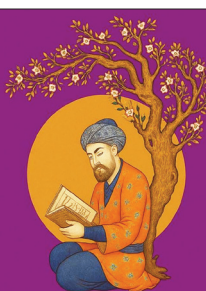
جایزه بزرگ «بخوانیم برای ایران» برای بازدیدکنندگان نمایشگاه کتاب

جایزه بزرگ «بخوانیم برای ایران» به منظور ترویج فرهنگ مطالعه و حمایت از خرید کتاب، در حاشیه سی‌وششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، در حال برگزاری است. مظاهر بابایی، معاون کتاب و فرهنگ خانه کتاب و ادبیات ایران در گفت‌وگو با ستاد خبری سی‌وششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، با بیان اینکه این رویداد برای همه بازدیدکنندگانی که از گوشی هوشمند برخوردارند، در نظر گرفته شده است، گفت: جایزه بزرگ «بخوانیم برای ایران»، به عنوان یک ابتکار مهم برای ترویج فرهنگ کتابخوانی، نه تنها به ارتقاء سطح آگاهی و دانش عمومی کمک می‌کند، بلکه با ایجاد انگیزه برای مطالعه، نسل جدیدی از خوانندگان را تربیت خواهد کرد. وی افزود: در این جایزه، روزانه ۵۰۰ میلیون تومان بن خرید کتاب برای ۵۰۰ نفر، در نظر گرفته شده تا انگیزه‌ای قوی برای مشارکت مردم فراهم شود. اقدامی که هم به نفع مخاطب و هم به سود بازار کتاب و ناشران خواهد بود. علاقه‌مندان می‌توانند برای کسب اطلاعات بیشتر به نشانی vaka.ir مراجعه کنند.

مسابقه

بخوانیم برای ایران

شروع مسابقه

معاون کتاب و فرهنگ خانه کتاب و ادبیات ایران ادامه داد: ثبت‌نام این جایزه از طریق اپلیکیشن vaka.ir انجام می‌گیرد و مردم می‌توانند با مراجعه به سامانه vaka.ir و ثبت‌نام با شماره تماس خود، در این مسابقه شرکت کنند. به گفته وی، این رویداد شامل چهار مرحله برای تکمیل حضور است و هر روز ساعت هفت عصر، قرعه‌کشی به صورت زنده در سالن فناوری‌های نشر نمایشگاه کتاب برگزار می‌شود.

ترجمه کتاب بخشی از هویت فرهنگی ایران است آغاز نخستین فلوشیپ نشر تهران

معاون امور فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی مطرح کرد؛

در بازارهای بیرونی گسترش بیشتری یابد. در این میان، برنامه‌ریزی و اجرای موفق چنین فعالیت‌هایی نیازمند زمان، نگاه بلندمدت و پیگیری مستمر است.

فروغی همچنین به اهداف برپایی فلوشیپ نشر تهران اشاره کرد و گفت: ما از طریق فلوشیپ به دنبال آن هستیم که فرهنگ و ادبیات ایران توسعه یابد، جایگاه کتاب ایران تقویت شود، ظرفیت تبادل رایت کتاب در سطح منطقه و فرامنطقه افزایش یابد، طرح گزنت ایران بیشتر دیده شود، با دست‌اندرکاران تولید کتاب کودک ارتباط بیشتری برقرار کنیم و نشر ایران به‌عنوان قطب مرکزی منطقه معرفی شود.

● فلوشیپ می‌تواند به گسترش صلح کمک کند

محمد آگچای، مدیر آژانس ادبی «اینتروما» گفت: وقتی به دنیای نشر نگاه می‌کنیم، می‌بینیم که سیستمی قدرتمند آن را در اختیار دارد و نوعی استعمار مدرن بر آن حاکم است؛ اما کشورهای شرقی در برابر آن سکوت نکرده‌اند و امروز در استانبول شاهد برگزاری برنامه‌های فرهنگی مؤثری هستیم. مدیر آژانس ادبی اینتروما عنوان کرد: ایران دارای تاریخی غنی و شگرف است و جهان امروز به شناخت این تاریخ، فرهنگ و تمدن نیاز دارد. ما باید نشان دهیم که در جایی که جنگ وجود دارد، صلح و حقیقت هم می‌تواند رشد کنند. وی بیان کرد: فرهنگ، نوعی مبارزه است. ما ناشر هستیم و فرهنگ را از جایی به جای دیگر منتقل می‌کنیم. در حال حاضر با ۵۵ زبان و ۷۵ کشور همکاری کرده‌ایم و می‌دانیم که نشر فقط درباره کتاب نیست، بلکه درباره انسان‌هاست. امیدوارم فلوشیپ به گسترش صلح در جهان کمک کند.

هوشمندانه بوده، گفت: اگر کودکان و نوجوانان کشورهای دیگر با ذهنیت‌های یکدیگر آشنا شوند، همدلی شکل می‌گیرد و در آینده دیگر شاهد کینه‌های معمول نخواهیم بود.

ایران می‌تواند قطب فلوشیپ کتاب در منطقه شود فتح‌الله فروغی، رئیس هیئت‌مدیره انجمن فرهنگی ناشران کودک و نوجوان، گفت: انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک و نوجوان، در جایگاه نماینده ناشران کتاب کودک ایران، از طریق تفاهم‌نامه با آژانس ادبی «اینتروما» ترکیه، توانست به ترویج برنامه‌های این فلوشیپ در سطح گسترده‌تری رونق بخشد. انجمن نویسندگان کتاب کودک، انجمن تصویرگران ایران و نمایندگانی از دیگر حوزه‌های فرهنگی ما را یاری دادند تا بتوانیم در انتخاب اصطلح ناشران داخلی و آثار برتر آن‌ها، موفق عمل کنیم.

فروغی با بیان اینکه اکنون ۳۱ ناشر، تشکل و کارگزار ادبی همراه با مهمانان در فلوشیپ حضور دارند، افزود: برای این رویداد، تعداد ۵۰ اثر شامل ۳۰ عنوان کتاب کودک و ۲۰ عنوان کتاب نوجوان، از میان نزدیک به ۱۵۰ عنوان کتاب، کارشناسی شده‌اند که بر اساس توافق انجمن با دفتر طرح گزنت، مشمول حمایت خواهند بود.

به گفته وی، این تصمیم کمک خواهد کرد تا کتاب ایران

نخستین دوره فلوشیپ نشر تهران با حضور محسن جوادی، معاون امور فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و رئیس سی‌وششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، و جمعی از فعالان نشر کودک از ایران و جهان، در رواق غربی مصلى امام خمینی (ره) فعالیت خود را آغاز کرد.

علیرضا نوری‌زاده، مدیرکل دفتر مجامع و تشکل‌های نشر با اشاره به تاریخچه فلوشیپ در ایران افزود: این پیشینه شاید به اندازه قدمت فعالیت‌های «طرح گزنت» یا همان طرح حمایت از ترجمه و انتشار کتاب‌های ایرانی در بازارهای جهانی باشد. طی یک دهه اجرای این طرح که در برخی سال‌ها با شکوفایی و در برخی دیگر با افول همراه بوده است، مشاهده شد که کتاب‌های کودک و نوجوان ایران از ظرفیت بالایی برای عرضه در بازار جهانی برخوردارند.

نوری‌زاده ادامه داد: به همین دلیل تصمیم گرفتیم نخستین دوره فلوشیپ را با تمرکز بر ادبیات کودک و نوجوان برگزار کنیم. در این مسیر، برای ارزیابی و انتخاب ناشران داخلی، از ظرفیت انجمن ناشران کتاب کودک و نوجوان استفاده شد. وی افزود: همچنین از تجربیات ده‌ساله و ظرفیت‌های اطلاع‌رسانی آژانس ادبی «اینتروما» بهره گرفتیم. در مجموع، ۱۲۹ درخواست در سامانه فلوشیپ ایران ثبت شد که از میان آن‌ها، ۳۲ ناشر، کارگزار و تشکل ایرانی و ۳۲ ناشر و کارگزار بین‌المللی از ۲۰ کشور مختلف انتخاب شدند.

به گفته وی، قرار است از کتاب‌های منتخب که از سوی ناشران خارجی به مرحله قرارداد رسیده‌اند، توسط دبیرخانه طرح گزنت حمایت‌های ویژه‌ای صورت گیرد. هرچند برای برگزاری این دوره برنامه‌ریزی‌های گسترده‌ای انجام شده، اما می‌دانیم که در آغاز راه هستیم و ممکن است با کاستی‌هایی نیز روبه‌رو باشیم.

در ادامه این مراسم، محسن جوادی گفت: مبادله دانش در بخش کتاب، به‌ویژه در زمینه ترجمه کتاب به زبان‌های دیگر، سابقه‌ای دیرینه در تمدن ایرانی دارد.

وی با بیان اینکه چنین اقداماتی سابقه‌ای هزارساله در ایران دارد، ادامه داد: همیشه کتاب‌های زیادی از فیلسوفان و طبیبان بزرگ ایرانی به زبان‌های دیگر ترجمه شده است، آن‌هم بدون آنکه مؤسسه یا فلوشیپی وجود داشته باشد. در زمانی که نه اینترنتی بود و نه امکانات ارتباطی پیشرفته‌ای، آثار نویسندگان ایرانی به زبان لاتین ترجمه می‌شد و به آکادمی‌های اروپایی راه پیدا می‌کرد.

به گفته وی، طی صد سال، بیش از ۲۰۰ ارجاع به آثار و کتاب‌های این‌سینا وجود دارد و می‌توان گفت چنین اقداماتی بخشی از هویت فرهنگی ایران است. امیدوارم تجربه‌های انباشته‌شده هرکدام از شما، در کنارهم، به ترجمه آثار ایرانی بینجامد؛ همچنین شرایط ترجمه متقابل آثار کشورهای دیگر نیز فراهم شود.

جوادی با بیان اینکه انتخاب موضوع کودک، انتخابی

پیشنهادهای محمد جواد ظریف برای کتابخوانی

کتاب «پایاب شکیبایی»
در نمایشگاه کتاب رونمایی شد

دارد، ممکن است شرایطی سال‌ها طول بکشد تا ما نتایج یک سیاست بد را ببینیم. او در ادامه سخنانش با اشاره به عنوان کتاب خود، با بیان این مطلب که عنوان پایاب به نوعی به سرچشمه شکیبایی اشاره دارد گفت: در دیپلماسی ما باید نهایت صبر را داشته باشیم. یکی از دلایل اینکه ما در دیپلماسی ضعیف هستیم به این خاطر است که همواره دیپلماسی آخرین انتخاب ماست.

ظریف در بخش دیگری از سخنانش با بیان این مطلب که رهبر معظم انقلاب عنوان کردند کاری که از طریق دیپلماسی می‌توان حل کرد را باید حل کنیم، اما جامعه ما این موضوع را نمی‌پسندد. جامعه ما قهرمان‌پرور است و دیپلماسی با آرزو سروکار ندارد. دیپلماسی صحنه واقعیت است اما بی‌شک اگر ارمان نداشته باشید زنده نیستید.

وزیر پیشین امور خارجه در ادامه سخنانش با اشاره به تیم کنونی وزارت امور خارجه درباره تیم مذاکره کننده ایران گفت: اعضای این تیم همه از بهترین‌ها هستند و من به این افراد ایمان دارم که حتماً بهترین راه را انتخاب می‌کنند.

ظریف در بخش دیگر سخنانش به مخاطبان نشست توصیه کرد که کتاب‌های کارافریزان و زندگی‌نامه افراد مشهور را بخوانند و افزود: نلسون ماندلا می‌گوید گذشته را فراموش نمی‌کنیم اما می‌بخشیم ما باید بتوانیم که به آینده نگاه کنیم. من در دو ماه آینده کتاب جدیدی را منتشر خواهم کرد که در آن نظریات جدیدی که درباره نظم نوین بین‌المللی مطرح کردم.

را تولید می‌کنیم که رئیس‌مان دوست دارد. در حلقه بروکرسی گزارش‌ها فیلتر می‌شوند و در نهایت رئیس همان چیزی را که دوست دارد می‌خواند. در امریکا نیز این شیوه مرسوم است و تنها به مختص به کشور ما نیست.

وزیر سابق امور خارجه در بخش دیگری از سخنانش گفت: در کتاب «پایاب شکیبایی» بخشی به نام سیاست‌نامه دارم که من خواندن این بخش را به دوستان وزارت خارجه پیشنهاد کردم تا از مطالب آن استفاده کنند.

ظریف در ادامه با بیان این مطلب که ما براساس آرزوهایمان دوست داریم قهرمان‌سازی کنیم و بر همین اساس تصمیم‌گیری می‌کنیم، از این رو دیپلماسی برای ما کمتر اهمیت دارد.

وی در بخش دیگری از سخنانش با بیان این مطلب که آرمان داشتن به معنای متوهم بودن نیست گفت: همیشه ما درباره آرزوهایمان صحبت می‌کنیم و کمتر درباره واقعیت‌ها صحبت می‌شود. جالب اینجاست که کسی که گفته جنگ نکنید، خود قرارداد ترکمان چای را نوشته است. ما ایرانی‌ها همواره می‌خواهیم براساس آرزوهایمان پیش برویم، یک شبه پولدار شویم ولی ما هیچ وقت به این آرزوها نمی‌رسیم و همین امر موجب سرخوردگی و ناامیدی می‌شود.

ظریف ادامه داد: در سیاست خارجی ما نیاز به سعه صدر داریم. آثار خوب سیاست خوب، فردای آن روز مشخص نمی‌شود. آثار بد سیاست بد نیز همین ویژگی را

محمدجواد ظریف با حضور در نشست «کتاب و دیپلماسی» در سی‌وششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، پیشنهاداتی برای مطالعه به کتاب‌دوستان ارائه کرد.

محمدجواد ظریف وزیر پیشین امور خارجه روز یکشنبه ۲۱ اردیبهشت‌ماه همزمان با پنجمین روز برگزاری این رویداد با حضور در غرفه انتشارات وزارت امور خارجه در نمایشگاه بین‌المللی کتاب در قالب سلسله نشست‌های «کتاب و دیپلماسی»، گفت: امروز خوشحالم که در خانه همیشگی خودم وزارت امور خارجه هستم؛ دیپلمات تولیدش کلام است، این کلام را برخی اوقات در مذاکره تولید می‌کند، برخی اوقات در دیپلماسی عمومی تولید می‌کند و برخی اوقات در گزارش‌هایش تولید می‌کند.

وی افزود: در کلاس‌هایم همواره به دانشجویان می‌گویم که شما در تحلیل نمی‌توانید مقلد باشید و باید مجتهد باشید. البته در اجرا هم نمی‌توانید مجتهد باشید مگر اینکه بخواهید بهترین روش اجرای دستورالعمل را اجتهاد کنید ولی در اصل دستورالعمل شما مجری هستید. مقام معظم رهبری در صحبت‌هایشان گفتند که وزارت امور خارجه مجری است اما وزارت امور خارجه تحلیلگر هم هست. در هر دو بخش دانش‌تان تاثیر می‌گذارد بر اینکه چگونه تحلیل کنید.

وی افزود: من در دوران دانشجویی کتابی خواندم که به تازگی این کتاب به‌عنوان «ماهیت تصمیم» به فارسی ترجمه شده است. من با خواندن این کتاب متوجه شدم مشکلی در حوزه بروکرسی داریم که مختص به ما نیست، ما گزارشی

